

Asia: VN/5904/2019

Luonnos Suomen arktisen politiikan strategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sodankylän kunta LAUSUNTO

3.3.2021

LUONNOS SUOMEN ARKTISEN POLITIIKAN STRATEGIAKSI

Valtioneuvoston kanslia on pyytänyt Sodankylän kunnalta lausuntoa luonnoksesta Suomen arktisen politiikan strategiaksi 12.3.2021 mennessä.

Lausuntoluonnoksessa todetaan seuraavaa: ”Suomen arktisen toiminnan yleinen näkyvyys ja moniäänisyys on tärkeää myös arktisen politiikan strategian tavoitteiden kannalta. Oleellista on myös, että Suomen arktisessa toiminnassa mukana olevat tahot pystyvät hyvin ja matalalla kynnyksellä verkostoitimaan keskenään ja muodostamaan kumppanuuksia. Arktinen yhteistyö on myös osa pohjoismaista yhteistyötä.”

Sodankylän kuntaa ei ole osallistutettu strategialuonnoksen valmisteluun. Valmistelun aikana ei esimerkiksi järjestetty yhtään avointa sidosryhmätilaisuutta. Lisäksi Lapin kuntien ja seutukuntien edustajilta kiellettiin osallistuminen Rovaniemen valmisteluseminaariin. Sodankylän kunta katsoo, että käytännössä valmistelu on pahasti ristiriidassa strategiassa mainittujen tavoitteiden mm. siiloutumisen torjunnan ja alueen asukkaiden näkökulman esille saamisen kanssa

Strategialuonnoksen mukaan koko Suomi on arktinen maa. Suomen arktiset intressit ja arktinen osaaminen koskettavat koko maata ja toisaalta koko Suomen arktisuus tukee ja vahvistaa Suomen kansainvälistä arktista maakuvaa kansainvälisissä yhteyksissä. Lapin maakunnalla on erityinen merkitys, kun puhutaan Suomen arktisesta alueesta maantieteellisesti. Arktiseen ja etenkin Barentsin euroarktisen neuvoston alueelliseen yhteistyöhän osallistuvat Suomesta Lapin ohella Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan maakunnat.

Suomi on arktinen maa ja yksi Arktisen neuvoston kahdeksasta pysyvästä jäsenestä. Suomen arktisen politiikan strategia 2021 linjaa Suomen arktisen politiikan ja toiminnan tavoitteet vuoteen 2030 asti.

Sodankylän kunta näkee tärkeäksi laajan maakuntien välisen yhteistyön arktisen strategian valmistelussa ja toteuttamisessa. Lisäksi Lapin maakunnan erityinen rooli tulee huomioida paremmin valmistelun yhteydessä.

Strategialuonnoksessa priorisoidaan neljää Suomen arktisen toiminnan painopistealuetta:

1. Ilmastonmuutos; hillintä ja sopeutuminen
2. Asukkaat; hyvinvoinnin edistäminen ja alkuperäiskansojen oikeudet
3. Osaaminen; elinkeinot ja huippuluokan tutkimus
4. Infrastrukturi ja logistiikka

1. Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutoksen torjunta on kaikkien tehtävä ja tärkeä tavoite. Sodankylän kunta haluaa korostaa oikeudenmukaisen siirtymän tarvetta arktisen alueen asukkaiden näkökulmasta. Näköpiirissä olevilla teknologisilla ratkaisuilla ei voida taata alueen asukkaille esimerkiksi kohtuullisia liikkumisen kustannuksia, mikäli fossiilisten polttoaineiden hinnankorotukset jatkuvat. Pohjois-Lapin kylmät olosuhteet ja valtavat etäisyydet yhdistettynä erittäin vähäiseen joukkoliikenteeseen ovat erittäin haastavat. Lisäksi talviset olosuhteet ja ylipäättään liikkumismahdollisuudet talviseen aikaan sekä mm. poroelinkeinojen harjoittaminen edellyttävät edelleen mm. moottorikelkkojen runsasta käyttöä. Kaukolämmön tuotannon osalta turpeen poistuminen energiareservistä vaarantaa alueen huoltovarmuuden ottaen huomioon vähenevät metsien hakkuut alueen pohjoisosissa ja nousevan suojelutason.

Suurien etäisyyksien vuoksi biomassan kuljettaminen kaukaa alueelle ei ole kannattavaa ja potentiaalisesti nostaa merkittävästi kaukolämmön hintaa.

Sodankylän kunta katsoo, että lappilaiset elinkeinot ja elämäntapa jo itsessään vaikuttavat positiivisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseen.

2. Asukkaat

Sodankylän kunta näkee tärkeänä koko alueellaan asuvan väestön hyvinvoinnin kehittymisen sekä asukkaiden välisen, että asukkaiden ja eri toimijoiden välisen yhteistyön positiivisen kehittymisen tulevaisuudessa.

Saamelaiset ovat Euroopan Unionin ainoa alkuperäiskansa. Sodankylän kunta näkee hyvänä, että arkisessa strategiassa nostetaan esiin toimenpiteitä saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi.

Sodankylän kunta korostaa, että lähtökohta asukkaiden hyvinvoinnille on kunnan ja maakunnan tasolla peruspalveluiden saatavuuden turvaaminen kaikissa olosuhteissa.

Lisäksi kunta korostaa, että Lapin alueella, pitkien etäisyyksien olosuhteissa tulee tunnistaa realiteetit esimerkiksi toisiopolttoaineiden käytön suhteen. Alueen asukkaiden ei tule kärsiä taloudellisesti siitä, että he eivät pysty käytännössä hyödyntämään toisiopolttoaineita eteläisen Suomen asukkaiden tapaan.

5. Osaaminen; elinkeinot ja huippuluokan tutkimus

Arktisen alueen investoinnit ja elinkeinojen kehittyminen nähdään strategiassa pääasiassa uhkana, vaikka tulisi painottaa myös niiden tuomia mahdollisuuksia alueen elinvoimaisuudelle. Lapin maakunnan alueella käynnissä olevat suurhankkeet, kuten Kemiin toteutettava biotuotetehdas sekä alueen useat kaivokset vaikuttavat alueen maankäyttöön, raaka-aineiden hyödyntämiseen sekä työllisyyteen pitkälle tulevaisuuteen.

Strategialuonnoksessa on suljettu silmät arktisen alueen luonnonvaroilta ja niiden hyödyntämiseltä. Esimerkiksi Fennoskandian kilpi ja siihen kuuluvan Keski-Lapin vihreäkivivyyöhykkeen mittavia malmivaroja ei mainita. Metsät mainitaan käytännössä vain metsäpalojen yhteydessä, vaikka suurinvestoinnit lisäävät lähivuosina alan työpaikkoja ja ovat yhteiskuntataloudellisesti erittäin merkittäviä. Lisäksi kaivos- ja metsätalous monipuolistavat alueen elinkeinorakennetta. Myös energian tuotantoon liittyvät ratkaisut ovat oleellisia tätä kokonaisuutta tarkasteltaessa. Sodankylän kunta näkee esimerkiksi tuulivoiman käytön lisäämisen alueellaan mahdollisena muut elinkeinot huomioon ottaen.

Sodankylän kunta näkee kaivostoiminnan merkityksen alueellaan merkittävänä hyvinvoinnin ja elinvoiman lisääjänä. Kunta pitää tärkeänä, että malmivarantojen hyödyntäminen alueella toteutetaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Kaivoslain uudistaminen sekä kaivosveron käyttöönotto ovat keskeinen osa tätä kokonaisuutta.

Matkailun osalta kokonaiskuvassa on vinoutumia. Esimerkiksi Inarin kunnassa suurin osa matkailuliiketoiminnasta on täysin paikallisväestön, johon luonnollisesti kuuluvat myös saamelaiset yrittäjät, hallussa. Matkailunäkökulmassa tulee tunnistaa matkailun erittäin merkittävä merkitys koko Lapin maakunnan aluetalouden moottorina ja yhtenä kuntien hyvinvointipalveluiden rahoituksen lähteenä.

Sodankylän kunta on pyrkinyt ennakoimaan digitaalisten palvelujen voimakkaan lisääntymisen tulevaisuudessa ja kunta on toteuttanut laajamittaiset valokuituyhteydet kunnan eri osiin.

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen yhtenä osana on palveluihin liittyvien digitaalisten ratkaisujen toteuttaminen. Sodankylän kunta näkee erittäin tärkeäksi, että valtakunnallisesti kehitetään toimivia ja tehokkaita digitaalisia ratkaisuja sosiaali- ja terveyspalveluihin. Siten pystytään osaltaan turvaamaan myös harvaan asuttujen maaseutualueiden palvelut.

Pohjois-Lapissa ja muuallakin Lapissa vahvaa ajoneuvojen ja komponenttien kylmätestausta strategiassa ei mainita lainkaan. Erityisesti sähköautojen yleistyessä kylmätestauksen merkitys kasvaa, varsinkin lähivuosina. Laaja valokuituverkko ja toimivat 5G-yhteydet ovat välttämättömiä myös ajoneuvojen ja komponenttien kylmätestaukselle.

Kunta näkee keskeisenä kysymyksen osaavan työvoiman saamisesta koko Lapin maakunnan alueelle. Sodankylän kunta korostaa, että valtakunnallisia ratkaisuja muun muassa etätyön tukemisen, alueellisten kannusteiden sekä kaksoiskuntalaisuuden osalta tarvitaan nopeasti.

6. Infrastrukturi ja logistiikka

Sodankylän kunta pitää hyvänä, että arktisessa strategiassa on tunnistettu Ilmatieteen laitoksen Sodankylän arktisen avaruuskeskuksen kansallinen ja kansainvälinen merkitys. Kunta näkee tärkeäksi, että tutkimusinfrastruktuurin kehittämiseen varataan riittävästi valtion taholta määrärahoja ja näin varmistetaan myönteinen kehitys myös tulevaisuudessa.

Strategiassa on otettu tavoitteeksi TEN-T ydinverkkojen kehittäminen ja ulottaminen pohjoiseen. Sodankylän kunta korostaa Kemistä Rovaniemen kautta pohjoiseen valtatie 4:ä mukaillen kulkevaa Jäämeren käytävän merkitystä. Tämä Suomen tärkein etelä-pohjoissuuntainen yhteys tulee sisällyttää kokonaisuudessaan TEN-T ydinverkkoon.

Sodankylän kunta korostaa toimivien ja turvallisten tieyhteyksien merkitystä koko Lapin alueella. Valtatie 4:n kunnostamiseen ja turvallisuuden parantamiseen liittyviä toimenpiteitä, kuten ohituskaistojen toteuttamista tulee kiirehtiä.

Satamien osalta on todettava, että Narvikin satama ei ole Jäämerellä vaan Pohjois-Atlantilla. Jäämeren yhteytenä se on lyhyen aikavälin ratkaisu ja siten paikallaan vuoteen 2030 ulottuvassa strategiassa. Strategiassa tulee kuitenkin tunnistaa vahvemmin Jäämeren ja Koillisväylän todennäköisesti kasvava logistinen merkitys, vaikkakin Jäämeren rataan liittyvät suunnitelmat on todettu kannattamattomiksi.

Turvallisuuspolitiikka ei kuulu paikallishallinnon toimialaan, mutta Sodankylän kunta yhtenä Pohjois-Lapin kuntana tuo huolenaan esiin alueella lisääntyneet jännitteet. Arktisella alueella Pohjois-Lapissa ja Barentsin alueella tehdään vahvaa paikallista yhteistyötä, mm. luonto-, kulttuuri- ja elinkeinokysymyksissä, erityisesti norjalaisten ja venäläisten paikallis- ja aluehallinnon edustajien kanssa. Turvallisuuspoliittisen vastakkainasettelun pelätään heijastuvan myös paikalliseen yhteistyöhön ja muuttavan keskusteluagendaa pois ympäristöön ja arktiseen aluekehitykseen liittyvistä kysymyksistä.

Sodankylän kunnanhallitus

Aikio Taina
Sodankylän kunta